

Sant Martí de Tours, l'altre patró de Catalunya?

De Novembre 12, 2020

Vitrall de Sant Martí a Sant Martí de Tours (França)

L'11 de novembre l'Església Catòlica i arreu de Catalunya se celebra la festivitat de Sant Martí.

La presència, tradició, llegenda i veneració a aquest Sant a Catalunya ve des de temps immemorials. Va ser el primer Sant no màrtir després de la pau de Constantí i dels inicis de l'Església. Va ser soldat, bisbe, monjo i va representar un nou model de santedat a l'Edat Mitjana.

Se li atorga culturalment la llegenda de l'Arc de Sant Martí, va ser patró dels militars catalans i la cavalleria -abans que Sant Jaume i Sant Jordi -, també l'estiuet característic del novembre, l'origen d'alguns conceptes com capella o capellà entre molts altres elements.

També avui dia, existeix una trentena llarga de pobles i municipis amb el topònim Sant Martí, i arreu de tot Catalunya hi ha ermites i esglésies dedicades a aquest Sant. Com exemple només a la Diòcesis de Girona hi ha 42 esglésies parroquials i 10 ermites.

Avui dia és patró dels cavallers, mendicants, bestiar i objectors de consciència.

Un Sant molt complert, ple de llegendes i miracles.

El primer Sant del s.IV que no va morir martiritzat.

Coneixem-ho una mica.

Biografia (històrica breu) de Sant Martí de Tours

Sant Martí. Font Aletelia.org

S'explica que aquest Sant, que no era pas català, va néixer a la regió de Pannònia (entre Polònia i actual Hongria) a l'any 316. Diu l'hagiografia que era fill d'un militar romà i per això li va posar el nom de Martinus en honor al déu romà de la guerra, Mart.

Els seus pares van traslladar-se a la ciutat de Pàvia (actual Itàlia) i allà amb quinze anys va entrar a formar part de l'exèrcit romà.

Va entrar diferents cops en combat i a l'any 356 va demanar poder abandonar l'exèrcit perquè no volia vessar més sang de cap persona.

Es va unir als deixebles d'Hilari de Poitiers (França). Allà va tornar al seu poble natal i va estar un temps vivint en un monestir prop de Gènova.

Al seu retorn a Poitiers amb Hilari, aquest el va nomenar diaca i presbiter. Va iniciar una vida religiosa i va impulsar el primer monestir conegut d'Europa a Ligugé.

A l'any 371 va ser nomenat Bisbe de Tous i la seva vida pastoral es va caracteritzar per l'evangelització i el combat contra els costums pagans. Malgrat això va voler intercedir per poder salvar el maniqueisme de Priscilià qui va ser finalment executat per l'emperador Magno Climent Màxim.

Va viatjar molt per diferents regions i va fundar una comunitat denominada Maius Monasteium d'on van sorgir uns 80 deixebles que van acabar essent bisbes.

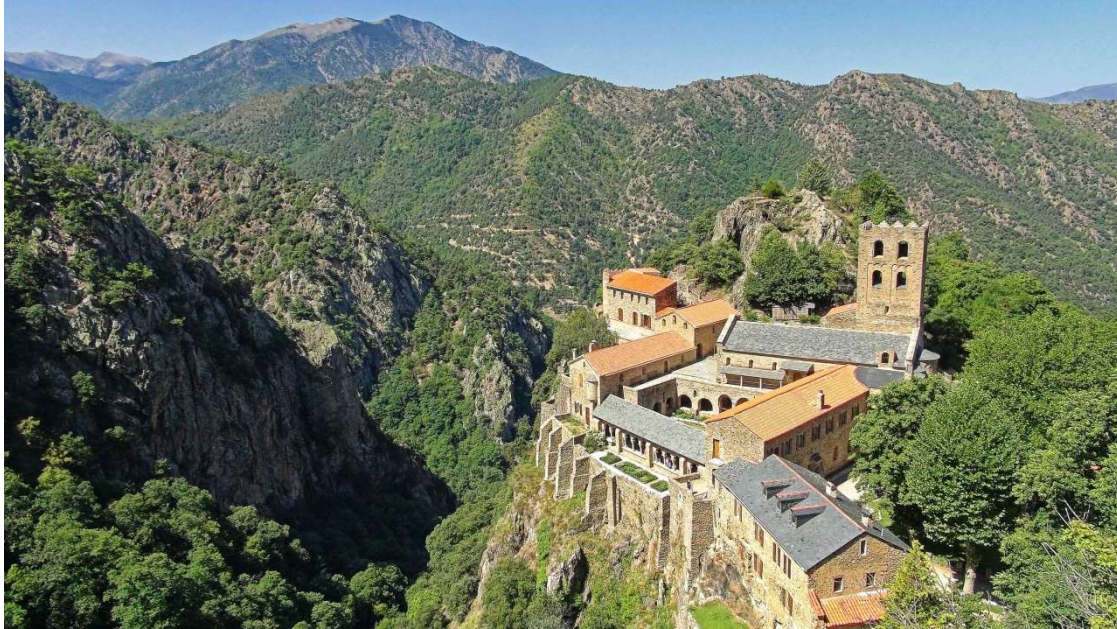
Basílica de Sant Martí de Tours actualitat.

Va morir a Candes el 8 de novembre de l'any 397. El dia 11 de novembre va ser portat a Tours. Arrel d'aquí es va conèixer com Sant Martí de Tours, passant a ser el primer Sant de la incipient Església que no havia estat martiritzat.

Sulpici Sever, qui va conèixer els Sant en la seva darrera etapa de la vida es va dedicar a recollir la seva extensa biografia. En va destacar sobretot la humilitat, la senzillesa i l'amor per als altres.

Al seu sepulcre es va construir una capella i amb el temps una Basílica. Aquesta va ser destruïda en dues ocasions i l'any 1925 es va inaugurar la nova.

La influència de Sant Martí a Catalunya de la mà dels francs

Sant Martí del Canigó. Font: Tornaveu.cat

Amb el temps Sant Martí va tenir una gran accepció entre els militars i en el món de la cavalleria. Els francs el van acollir com a patró i Sant protector i s'emparaven a ell sempre abans de cada batalla.

En temps de Carlemany, molts soldats francs van ajudar a fer fora als sarraïns de l'actual Catalunya, sobretot al s. VIII.

Les conquestes dels francs i l'advocació a aquest Sant, feia que s'anessin construint ermites als turons més emblemàtics i s'expliqués la vida i llegenda del Sant.

Els francs eren molt coneixedors que construir temples i ermites era una bona campanya i propaganda a l'època. Per aquest motiu hi ha nombroses ermites i temples dedicades a aquest Sant tant a Catalunya com a França. Es calcula que a l'actualitat, aquest patró de França, té més de 3.500 centres de culte.

També hi havia molts gremis professionals i artesanals que tenien a San Martí com a patró.

La fama i tradició protectora de Sant Martí arribà a Catalunya fins el s.XIV quan la cavalleria catalana el va anar desplaçant per Sant Jordi.

Amb el temps atès la llegenda que l'envolta va anar passant a ser patró del bestiar de ferradura i dels gansos, ferrers, moliners, gent mendicant i pobre,

també dels objectius de consciència i persones que fomenten la cultura de la pau.

La tradició i les llegendes van arrelar amb força a Catalunya i tota la cultura popular i el costumari en va assumir i fer seu l'herència del Sant, inclòs assignant fenòmens meteorològics.

Ermita de Sant Martí de Mata. Foto el dia del Sant 11/11/2020

Les llegendes del Sant

De soldat a foment de la pau

Sant Martí va demanar poder marxar de l'exèrcit abans de la batalla de Worms. Això va fer que fos titllat de covard. Davant aquesta ofensa va demanar al seu cap que ell volia anar al capdavant sense armament ni escut. Diu la tradició o la llegenda, que els bàrbars assabentats que els romans anirien desarmats tan segurs de la victòria van demanar a trenc d'alba de l'endemà la pau.

El Sant i els gansos

Una de les altres virtuts assignades al Sant va ser la seva humilitat. Diuen que quan se li va proposar ser el Bisbe de Tours no va acceptar. Molta gent el va anar a buscar per intentar convèncer-lo, però ell insistia que era un de més. Es va

amagar i diu que un grup de gansos del corral on s'amagava el va delatar amb la seva clava per a que les autoritats eclesiàstiques el trobessin.

La tradició diu que els gansos van provocar que fos bisbe. Amb el temps a regions d'Europa on l'11 de novembre es rosteixen els gansos com a plat típic. També hi ha moltes dites vinculades als temps de bonances amb relació a les matances dels porcs.

L'Arc de Sant Martí, la gelada i l'estiueig de novembre.

Sant Martí del Greco.

Una de les llegendes més famosos de Sant Martí va passar quan encara era un soldat romà a l'any 337. Estava prop de la porta de la ciutat d'Amiens quan es va trobar una persona gairebé nua i mendicant. El Sant es va dirigir i va tallar amb la seva espasa la meitat de la capa i li va oferir. No li va donar tota la capa perquè pertanyia a l'exèrcit de Roma i per tant no va ser tampoc cap provocació.

A la nit, descansant, va somiar i se li va aparèixer Jesucrist vestit amb la mitja capa de la persona mendicant i voltat d'una munió d'àngels.

Aquest moment és el que s'ha recollit al llarg de la història de l'art com a iconografia quan es representa el Sant. També es representa en tant que Bisbe.

La devoció al Sant a Catalunya va fer que se li atribuís l'estiueig de Sant Martí i l'Arc de Sant Martí.

El temps de millora temperatura entre el principi de novembre i l'hivern i la coincidència amb el dia del Sant i la seva llegenda, fa que sigui anomenat així.

També, el fenomen de l'Arc de Sant Martí, que sorgeix després d'una pluja intensa i un ambient sec.

Biblioteca Antoni Comas amb el fons Arc de Sant Martí font: pinterest.es

El costumari català de Joan Amades diu que hi ha diferents accepcions.

La primera parla d'una suposada estada de Sant Martí en una masia de Catalunya, prop de Barcelona, on va passar les primeres fredorades de l'hivern. Al sortir i sentir les queixes de l'home de camp sobre com aquestes feien mal a les plantacions i als planters, el Sant com a mostra de gratitud per la hospitalitat va fer més suau el temps per a ajudar al cultiu.

Una altra, i més estesa és la que s'ha dit més amunt amb relació quan el Sant divideix la seva capa per ajudar a la persona tremolant de fred i a la nit se li va aparèixer Jesucrist agraïnt la mostra de solidaritat.

Doncs, diu la tradició catalana sobre aquest fet, que va passar al barri de Sant Martí de Barcelona i la persona que patia fred era el mateix diable amagat sota la demanda de compassió cercava que el Sant morís de fred aquell dia tan gèlid. Llavors Nostre Senyor va suavitzar i apaivagar la temperatura per a que fos suportable pel Sant sense abric. Una altra tradició i llegenda.

També la versió catalana diu que en el fet de tallar-se la capa, el Sant va mencionar el nom de Jesucrist i el cel es va obrir, el Sol va brillar i es va crear un gran Arc, el de Sant Martí. Aquest Arc va fondre la neu, va enretirar el fred i va ajudar al captaire i el Sant.

Sant Martí contra els sarraïns.

Hi ha també una altra llegenda que recull que Sant Martí va ajudar a les tropes catalanes a fer fora els sarraïns de Riudellots de la Creu. Aquest fet queda també escrit en el testament de Pere el Cerimoniós al 1370 on es diu que hi havia dues espases màgiques o de virtut, essent una la del Sant que podria haver portat el Comte Tallaferro de Besalú que la va rebre del mateix Sant en invocar-lo en la batalla contra els sarraïns.

El motiu pel qual la capa de sant Martí va generar el mot comú 'capella'

Segons recullen diferents fonts a nivell etimològic, el terme capella i capellà també provenen de la llegenda de Sant Martí.

L'evolució històrica i el món del sentit comú van reorientant paraules i conceptes.

Segons es diu, l'origen està envoltat amb la relíquia de la capa de Sant Martí. Amb perill de fer exercicis fàcils, es comenta que l'evolució del mot va sorgir de la transformació del mot capa, que s'atribueix al temps, en diferents llengües romàniques.

Capella deriva i prové d'un diminutiu del llatí medieval cappa, en tant que petita capa.

Es diu que es va conservar aquest tros de roba - recordem l'impuls dels francs sobre les relíquies a l'edat mitjana- i es va consagrar un espai per a conservar-la.

Pany de l'ermita de Sant Martí de Mata.

Amb el temps aquest espai petit d'oració, sovint privada i annex a esglésies va anar convertint-se amb el nom de capella. Més tard altres mots es derivarien del mateix com capellà-

Més informació:

Dites populars

- A cada porc li arriba el seu Sant Martí
- A Sant Martí, iguals el dia i la nit
- All, per què no ets fi? Perquè no em van sembrar per Sant Martí
- Arc de Sant Martí al matí, la pluja ja és aquí
- Una candela a Sant Martí i una altra al diable
- Moltes més al regraner català aquí.

L'ermita de Sant Martí de Mataró.

- Església pre-romànica del s.X. Patrimoni cultural de Mataró.

Altres enllaços d'interès

- Imatges de l'ermita de Sant Simó de Mata
- Els sarraïns arrasen Mataró menys l'ermita de Sant Simó.
- Caminata popular a l'ermita de Sant Martí
- Sant Martí de capellades.

Municipis i pobles:

- Brunyola i Sant Martí Sapresa
- Sant Martí d'Albars
- Sant Martí de Centelles
- Sant Martí de Llémena
- Sant Martí de Riucorb
- Sant Martí de Tous
- Sant Martí Sarroca
- Sant Martí Sesgueioles
- Sant Martí Vell
- Sant Martí de Provençals (antic poble, actual Districte de Barcelona).
- Poble medieval de Sant Martí d'Empuries.
- Sant Martí del Canigó (Prada de Conflent)
- Carrer Sant Martí de Viladecavalls, festes i tradicions.